

Hendikep a technologie: ovládat počítač hlasem díky novému českému programu

Možnost diktovat text, který se automaticky přepíše – technika, jež se už uplatňuje v oblasti medicíny, justice či v médiích, vyhovuje zvláště osobám s omezenou pohyblivostí. V České republice si lidé s tělesným postižením mohou vedle dvou jiných softwarových programů pro rozpoznávání lidského hlasu pomoci původní českou aplikací MyVoice, kterou přivedla na svět laboratoř SpeechLab z Technické univerzity v Liberci.

Aplikace jim umožňuje ovládat počítač hlasem, otevírat složky, používat internet a Skype bez jediného kliknutí myši. Od října 2010 se tak v Praze už dvacítká lidí s tělesným postižením naučila ovládat počítač v rámci projektu Duhový most občanského sdružení Polovina nebe.

"Probud' se... spusť aplikaci... Word... základní skupina... okno... maximalizuj...": s těmito pokyny se tetraplegička Dita Horochovská obrací ke svému počítači. Tři počítačové aplikace vyvinuté českými vědci – MyVoice, MyDictate a NEWTON Dictate – jí umožňují používat počítač stejně jako všem ostatním dívkám jejího věku. Dita má 23 let a žije nějakých 150 km od Prahy. Dvakrát týdně dojíždí se svou asistentkou do hlavního města, kde působí jako lektorka kurzů ovládání počítače, pořádaných pro zdravotně postižené osoby, které nemohou ovládat klávesnici a myš. Dita díky počítačovým programům pro rozpoznávání hlasu úspěšně odmaturovala a zhruba před sedmi lety se stala první Češkou, která tuto technologii testovala.

"Program nainstalovali na můj počítač, seznámili mě se základními pravidly a pak už bylo na mně, abych si s tím sama poradila," vzpomíná si. "Žádný kurz jsem nenavštěvovala. Musela jsem si odvodit funkce různých povelů pro počítač, které zahrnují okolo patnácti kategorií. Nebylo to vůbec lehké, zapamatovat si všechny povely a pochopit systém aplikace. Měla jsem ale velmi silnou motivaci: fascinovala mě například možnost napsat e-mail sama, bez cizí pomoci. Když se pro něco rozhodnu, nevzdám to. Tvrď jsem na sobě pracovala a zvládla jsem to za čtyři pět dnů. Pak už jsem se jenom zdokonalovala."

Účastníci kurzů mají na zvládnutí práce na počítači hlasem tři měsíce. Dva měsíce pracují pravidelně ve skupině, tři poslední týdny pak cvičí na zapůjčených počítačích doma. Kurzy financované Evropským sociálním fondem a hlavním městem Prahou jsou bezplatné.

Ondřej Srp je osmnáctiletý mladík na vozíku, který kurz právě absolvoval...

"Uvědomoval jsem si, že mně ovládání klávesnice a myši působí potíže, takže když se na naší škole objevilo oznámení o kurzech, ani na chvíli jsem nezaváhal. Zpočátku jsem měl trochu problémy se zapamatováním povelů, ale po prvních dvou třech lekcích jsem si zvykl. Naučil jsem se napsat a uložit text ve Wordu. Umím si na internetu najít vše, co chci. Jediné, co jsem si ještě nevyzkoušel, je psaní e-mailů. Chtěl bych mít na svém počítači všechny tři softwarové programy a doufám, že si je s podporou budu moci zakoupit. Rád pracuji v klidu doma, ticho je moc důležité. Když je okolo moc lidí, počítač chytá všechny zvuky a pak z něho vyleze kdeco. Okolní hluk může dokonce vymazat text a vy musíte začít znovu."

Hlasové technologie neumožňují zdravotně postiženým pouze věnovat se dříve nedostupným činnostem, ale pomáhají jim zároveň zlepšit si dýchání a artikulaci. Potvrzuje nám to další účastnice kurzu, Alena Kalusová, která trpí roztroušenou sklerózou:

"Rychle jsem pochopila, že při mém hodně spontánním a emotivním způsobu vyjadřování budu mít problémy. Všechny mé krátké poznámky, které si říkám pro sebe, hlášky, všechna má

'uf', 'ouha', 'jejda' a 'hopla', zkrátka všechna tato kratičká slova si počítač přebere po svém. I to je jednou z výhod této techniky. Snaha dávat si pozor na to, co říkáte, kultivuje váš jazykový projev. Všimla jsem si toho u Ondřeje, kterému mluvení působí potíže: postupně se naučil mluvit bez hlasitého nádechu a bez polykání slabik."

Po skončení výuky zůstávají absolventi kurzů v kontaktu s občanským sdružením Polovina nebe, které s projektem přišlo. To jim nepomáhá jen získat dotace na zakoupení příslušného softwaru, ale také hledat vhodné uplatnění na pracovním trhu v zemi, kde má své zaměstnání pouhých 16 % lidí se zdravotním postižením. Předsedkyně občanského sdružení Daniela Rázková k tomu říká:

"Od října jsme poskytli výuku 19 osobám z Prahy. Za rok by jich mělo být padesát. Zavázali jsme se, že deseti z nich najdeme i práci. K dnešnímu dni už čtyři absolventi našli práci nebo mají perspektivu najít ji prostřednictvím našeho sdružení. Jednání teď vedeme například s Národní galerií. Někteří z absolventů se třeba zapojili do přepisu kronik pražských městských částí."

Kurzy ovládání počítače hlasem se budou zanedlouho pořádat i pro obyvatele čtyř dalších krajů České republiky.

www.polovinanebe.cz